

*Kokonaisten
ihmisten
Suomi.*

Kuntaselvitys: Maahanmuuttajien liikunta kunnissa

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Pohjola

www.slu.fi

Kuntaselvitys: Maahanmuuttajien liikunta kunnissa

SLU-julkaisusarja 13/2011
ISSN 1455-9781
ISBN 978-952-5828-45-0
Kuvitus: Laura Lehtinen

Kysely kuntien liikuntatoimelle sekä maahanmuuttotyön
koordinaattoreille

Sisällysluettelo

1 Johdanto	7
2 Maahanmuuttajana Suomessa	9
2.1 Kotoutuminen, kotouttamisohjelma ja -suunnitelma	9
2.2 Maahanmuuttajien liikunta	10
2.3 Syrjintä	11
3 Kunnat ja kyselyn suorittaminen	12
4 Liikuntatoimelle osoitetun kyselyn tulokset	13
4.1 Liikunta-asioista päättävä lautakunta	13
4.2 Maahanmuuttajien liikunnasta vastaava henkilö	13
4.3 Maahanmuuttajien liikuntatoiminta kunnissa	14
4.4 Liikuntatoiminnan integraatio	15
4.5 Toiminta-avustukset	16
4.6 Salivuorojen myöntäminen	17
4.7 Maahanmuuttajien liikuntatoiminta kunnan talousarviossa	17
4.8 Muut maahanmuuttajien liikuntaa toteuttavat tahot	17
4.9 Nuorisotoimen liikuntatoiminta maahanmuuttajille	18
4.10 Toimintatavat toiminnan kehittämiseksi	18
4.11 Tukitarpeet	19
4.12 Kunnan haasteet	20

5 Maahanmuuttotyön koordinaattoreiden puhelinhaastattelutulokset	22
5.1 Liikunnan huomioiminen kotoutumistoiminnassa	22
5.3 Yhteistyö liikuntatoimen kanssa	23
5.4 Maahanmuuttajien liikuntatoiminta	23
5.5 Kuntien haasteet maahanmuuttotyössä	23
5.6 Hyvät toimintamallit	24
5.7 Toiveita SLU:lle?	25
6 Yhteenveto ja johtopäätökset	26
Lähteet	28

1 Johdanto

Ulkomaiden kansalaisia asuu Suomessa vuosi vuodelta enemmän. Vuoden 2005 lopussa Suomessa asui 113 800 ulkomaalaista, mikä on 2,2 prosenttia vakinaisesti asuvista. Vuoden 2009 lopussa Suomessa asui jo 155 705 ulkomaalaista, mikä tarkoittaa noin 2,9 prosenttia Suomessa vakinaisesti asuvista.

Suurimmat ulkomaalaisten ryhmät ovat venäläiset ja virolaiset (taulukot 1 ja 2). Ulkomaan kansalaisten määrä kasvoi 1990-luvun alussa lähinnä kahdesta syystä. Suomeen saapui suuria pakolaisryhmiä ja aikanaan 1600-luvulla Venäjän puolelle muuttaneita inkeriläisiä alettiin ottaa paluumuuttajina Suomeen. Maahanmuuttajien määrän odotetaan tulevaisuudessa kasvavan entisestään. Väestörakenteen vääristymän ja tästä aiheutuvan työvoimapulan korjaamiseksi Suomi tulee tarvitsemaan työvoimaa ulkomailta. Eurooppalaisessa vertailussa ulkomaalaisten osuus Suomessa on kuitenkin pieni. Esimerkiksi Ruotsista haettiin vuonna 2004 noin 23 000 turvapaikkaa, kun Suomen vastaava luku oli noin 3 900. Ruotsin hakijoista noin 7000 ja Suomen hakijoista 800 sai myönteisen päätöksen. Ruotsissa ulkomaiden kansalaisten osuus on 5,3 prosenttia koko väestöstä. Tanska on toisena 4,9 prosentillaan. Useimmissa Pohjoismaissa myös maastamuutto on lisääntynyt viime vuosina, mutta nettomaahanmuutto on silti selvästi yhä plussan puolella. Noin 35 prosenttia maastamuutosta suuntautuu johonkin toiseen Pohjoismaahan.

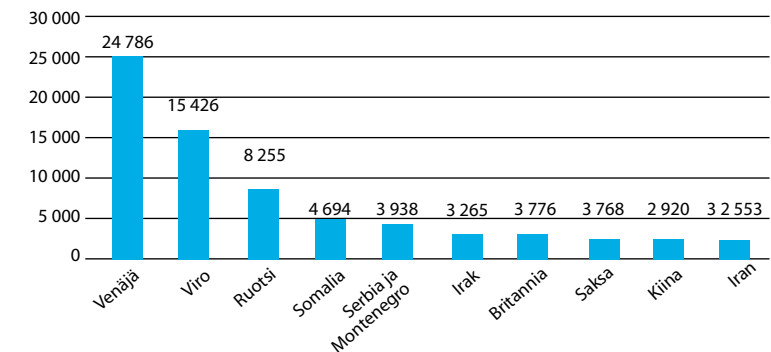
Alueelliset erot Suomessa ovat suuria, koska maahanmuuttajien osuus tietyissä kaupunginosissa voi olla huomattavasti suurempi kuin Suomessa keskimäärin. Pääosa maassamme asuvista maahanmuuttajista asuu pääkaupunkiseudulla. Helsingissä, Vantaalla ja Espoossa asuu yli 44 prosenttia Suomessa asuvista ulkomaalaisista ja 15 suurimmassa

kaupungissa noin 70 prosenttia. Pakolaisia vastaanottaneita kuntia on yhteensä yli 140.

Maahanmuuttajat tulevat Suomeen hyvin erilaisista taustoista ja syistä. Tässä yhteydessä maahanmuuttajalla tarkoitetaan niitä henkilöitä, jotka asuvat pysyvässä tai pysyvälounteisessa tarkoituksessa Suomessa, mutta eivät ole maamme kansalaisia. Maahanmuuttajiin lukeutuvat muun muassa siirtolaiset, siirtotyöläiset, pakolaiset, turvapaikanhakijat, avio- tai avoliiton vuoksi Suomeen muuttaneet sekä pitkäkestoiseen opiskeluun Suomessa osallistuvat ulkomaalaiset.

Kun kansalaisten monimuotoisuus lisääntyy ja muuttuu, niin yhteiskunnan on muutettava mukana. Tämä tarkoittaa maahanmuuttajien osalta muun muassa erilaisten puitteiden järjestämistä siten, että erikielisen ja -kulttuuritaustaisen asukkaan olisi helpompaa sulautua uuteen kotimaahan. Tämän tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa, miten maahanmuuttajien liikuntaa järjestetään kunnissa sekä etsiä kuntien hyviksi todettuja toimintatapoja saada maahanmuuttajat liikkumaan kunnan tarjoamissa liikuntapalveluissa.

Ulkomaalaisten kansalaisuuksien määrä Suomessa 1990–2005

Suurimmat ulkomaalaisryhmät Suomessa 2005

Lähde: www.uvi.fi

2 Maahanmuuttajana Suomessa

2.1 Kotoutuminen, kotouttamisohjelma ja -suunnitelma

Maahanmuuttajien kotoutumisella tarkoitetaan sitä yksilöllistä kehitystä, jonka myötä maahanmuuttaja hankkii sellaisia tietoja ja taitoja, joiden avulla hän voi osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan ja säilyttää samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Kotoutumisen onnistumisessa merkittävässä roolissa ovat maahanmuuttajien lähipiiri, viranomaiset, yhdistykset ja maahanmuuttajien omat yhteisöt. Kotoutumisessa avainasemassa ovat työ ja koulutus. 1990-luvun puolivälissä maahanmuuttajien työttömyysprosentti oli noin 50. Vuonna 2004 noin 29 prosenttia maahanmuuttajista oli työttömiä, joidenkin etnisten ryhmien kohdalla prosenttiosuus oli jopa 70. Vuoteen 2008 työttömyysprosentti on laskenut 18 prosenttiin, mutta on ollut edelleen lähes kolminkertainen kantaväestöön nähden.

Kotouttamisohjelma on yksityiskohtainen, lakisääteinen asiakirja, jonka tarkoituksena on varmistaa tavoitteelliset ja laadukkaat palvelut kunnissa asuville maahanmuuttajille ja määritellä eri viranomaisten vastuut palveluiden kehittämisessä ja toteuttamisessa. Kotouttamisohjelma on kunnille lakisääteinen (Laki 493/1999, asetus 511/1999 ja asetus 512/1999 vuosina 2001–2009 tehtyine muutoksineen määrittelevät viranomaisten tehtävät ja tavoitteet kotouttamistyössä). Ohjelmassa määritellään tavoitteet, keinot ja vastuut koskien maahanmuuttajien kotouttamista. Kunnat laativat ohjelman yhdessä työvoimaviranomaisten, Kelan, muiden viranomaisten ja maahanmuuttajien edustajien kanssa. Ohjelman sisältö on määritelty laissa maahanmuuttajien kotoutumisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Maahanmuuttajien ja syntyperäisten suomalaisten arjet kohtaavat tulevaisuudessa yhä useammin. Tavoitteena kotouttamisohjelman toimissa on, että rinnakkaiselo ja vuorovaikutus tapahtuisivat hyvässä ja eri kulttuureja kunnioittavassa hengessä suomalaisen yhteiskunnan ehdoilla.

Kotouttamistoimet konkretisoituvat kotoutumissuunnitelmassa, jonka maahanmuuttaja laatii yhdessä kunnan ja työvoimatoimiston kanssa mahdollisimman pian kuntaan kirjautumisensa jälkeen ja jota uudistetaan kolmen vuoden ajan väestörekisterimerkinnästä. Suunnitelman laatimisen yhteydessä määritellään maahanmuuttajan oikeus kotoutumistukeen, joka on kotoutumissuunnitelman aikainen toimeentulo. Se muodostuu Kelan maksamasta työmarkkinatuesta ja/tai kunnan maksamasta toimeentulotuesta ja sen saamisen edellytyksenä on kotoutumissuunnitelman noudattaminen.

2.2 Maahanmuuttajien liikunta

Vuonna 2003 valmistui arviointi liikunnan suvaitsevaisuushankkeista (Myrén 2003). Tutkimus osoittaa, että maahanmuuttajien osallistuminen järjestettyyn liikuntatoimintaan voi lisätä suvaitsevaisuutta ihmisten välillä ja edistää maahanmuuttajien integraatiota niin järjestävään yhteisöön kuin yhteiskuntaankin. Suvaitsevainen liikuntatoiminta voi auttaa maahanmuuttajaa kotoutumisprosessissa sekä edistää monikulttuurisen liikunnan kehittymistä Suomessa.

Tarkkoja lukuja maahanmuuttajien osallistumisesta liikuntaan ja urheiluun ei ole olemassa osaksi sen takia, etteivät liikuntapaikat saa rekisteröidä asiakkaitaan kulttuuritaustan perusteella. Jonkinlaisia arvioita on olemassa ja Suomen Liikunnan ja Urheilun (SLU) entisten suvaitsevaisuushankkeiden lajeista ja osallistujamääristä pystyy arvioimaan jotain. Miesten ja poikien suosiossa on erityisesti jalkapallo sekä muut palloilulajit kuten salibandy, lentopallo ja koripallo. Naisten ja tyttöjen suosiossa ovat erityisesti uinti sekä jumppa.

Liikunnan suvaitsevaisuustyö käynnistettiin SLU:ssa opetusministeriön aloitteesta ja rahoittamana vuonna 1996. Työn tavoitteena on edistää hyviä etnisiä suhteita ja vähentää rasismia liikunnan keinoin, luoda yhteistyötä maahanmuuttajien ja pääväestön välille sekä edistää maahanmuuttajien osallistumista liikuntatoimintaan Suomessa. Keskeinen osa työtä on ollut vuoteen 2009 asti monikulttuuristen liikuntahankkeiden tukeminen avustuksilla ja ohjauksella. Vuosien 1996-2004 aikana tuettuja suvaitsevaisuushankkeita on ollut 354 kappaletta, 30-65 vuosittain. Tukisummat ovat vaihdelleet muutamista sadoista euroista jopa 10 000 euroon.

Paikallistasolla maahanmuuttajien liikunnasta vastaa usein liikunnan ulkopuoliset yhdistykset sekä maahanmuuttajien omat liikuntaseurat. Osallistuminen suomalaiseen yhteiskuntaan toteutuisi kuitenkin parhaiten siten, että maahanmuuttajat osallistuisivat liikuntaseurojen toimintaan ja käyttäisivät samoja liikuntapalveluja pääväestön kanssa. Tällöin avainasemassa ovat lajiliitot ja niiden seurat sekä kunnat. Suomen monikulttuurinen liikuntaliitto, FIMU ry, on perustettu vuonna 1999 ja se toimii monikulttuuristen jäsenorganisaatioiden valtakunnallisena liittona. Tällä hetkellä FIMU:lla on yli 30 jäsenyhdistystä eri puolella Suomea.

Kunnat ovat merkittävässä asemassa maahanmuuttajien liikunnan järjestämisen ja hyvinvoinnin takaamisen kannalta. Kunnat osaltaan järjestävät liikuntaa, jakavat avustuksia eri yhdistyksille sekä ennen kaikkea ylläpitävät olosuhteita liikunnan harrastamiseen. Maahanmuuttajien kynnys käyttää liikuntatoimen tukimuotoja, kuten järjestöavustuksia, on usein korkeampi kuin pääväestöön kuuluvilla. Osittain tähän vaikuttaa maahanmuuttajien puutteelliset tiedot avustumahdollisuuksista. Maahanmuuttajat tulisi erilaisin toimenpitein ottaa paremmin huomioon liikuntatoiminnan järjestämisessä ja liikunta-avustusten suuntaamisessa. Toimenpiteet voisi olla esimerkiksi naisten omat uintivuorot ja opastustilaisuudet avustusten hakemisesta.

2.3 Syrjintä

Vuonna 2002 valmistui Suomessa asuvien maahanmuuttajien kokema rasismia ja syrjintää käsittelevä tutkimus. Sen mukaan rasismi- ja syrjintäkokemukset ovat maahanmuuttajien keskuudessa melko yleisiä, niin työelämässä kuin muussakin arkielämässä. Kolmasosa tutkituista oli joutunut ainakin kerran rasistisen solvauksen, uhkauksen, omaisuus tai muun rasistisen rikoksen uhriksi viimeksi kuluneen vuoden aikana.

Monet etnisten ryhmien jäsenet ja monikulttuurisen liikunnan toimijat törmäävät myös suomalaisessa liikunnassa ja urheilussa syrjintään ja rasistisiin ilmiöihin. Se voi olla esimerkiksi nimittelyä tai väkivaltaa ottelun puitteissa tai hankaluutta löytää joukkue tai ryhmä, jossa maahanmuuttaja voisi osallistua liikuntaan.

3 Kunnat ja kyselyn suorittaminen

Maahanmuuttajien liikunta kunnissa -kyselyn toteuttivat yhteistyössä Suomen Kuntaliitto ja Suomen Liikunta ja Urheilu. Kyselyyn valittiin 20 suurinta kuntaa. Kyselyn materiaalihankinta jakaantui kahteen osaan. Liikuntatoimen johtajille lähetettiin saatekirje sähköpostitse, jossa oli linkki kyselyyn SLU:n sivuille. Kyselyyn vastasi 18 kuntaa. Vastaamatta jättivät Vantaa ja Kuopio. Toisessa osassa haastateltiin puhelimitse kunnan maahanmuuttotyön koordinaattoria tai vastaavaa viranhaltijaa. Haastatteluista toteutui kaikki muut kunnat paitsi Oulu, jossa koordinaattori oli koko tutkimusajan lomalla.

	Asukkaat	Ulkomaalaiset	%
Helsinki	560905	30770	5,49 %
Espoo	231704	10600	4,57 %
Tampere	204337	5917	2,90 %
Vantaa	187281	8221	4,39 %
Turku	174868	7305	4,18 %
Oulu	128962	2256	1,75 %
Lahti	98413	2643	2,69 %
Kuopio	90726	1044	1,15 %
Jyväskylä	84434	2080	2,46 %
Pori	76144	800	1,05 %
Lappeenranta	59073	1652	2,80 %
Joensuu	57858	1082	1,87 %
Rovaniemi	57835	798	1,38 %
Vaasa	57241	2046	3,57 %
Kotka	54838	1482	2,70 %
Hämeenlinna	47355	746	1,58 %
Porvoo	46982	1155	2,46 %
Mikkeli	46514	622	1,34 %
Hyvinkää	43848	851	1,94 %
Järvenpää	37505	540	1,44 %
Yhteensä	2346805	82610	2,59% (ka)

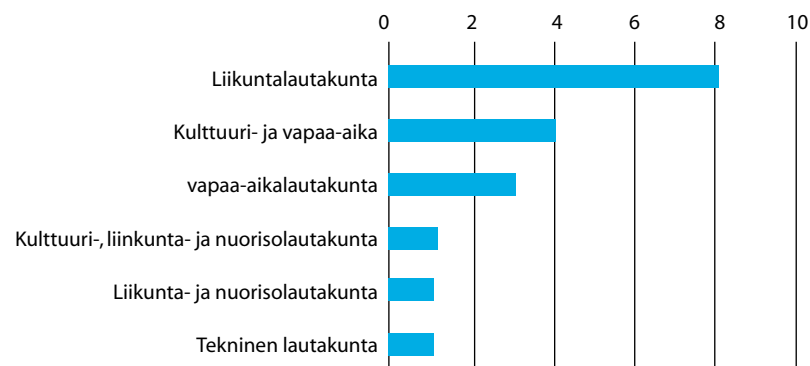

4 Liikuntatoimelle osoitetun kyselyn tulokset

4.1 Liikunta-asioista päättävä lautakunta

Kyselyyn vastanneista kunnista kahdeksassa (8) liikunta-asioista vastaa liikuntalautakunta. Kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunta päättää liikunta-asioista neljässä (4) kunnassa ja vapaa-ajanlautakunta kolmessa (3) kunnassa. Muita mainittuja lautakuntia olivat kulttuuri-, liikunta- ja nuorisolautakunta, liikunta- ja nuorisolautakunta ja tekninen lautakunta. Yllättävää oli se, että liikuntalautakunnat eivät sijaitse automaattisesti suurimmissa kaupungeissa. Muun muassa Järvenpäässä, Rovaniemellä ja Jyväskylässä toimii liikuntalautakunta.

Päättävä lautakunta

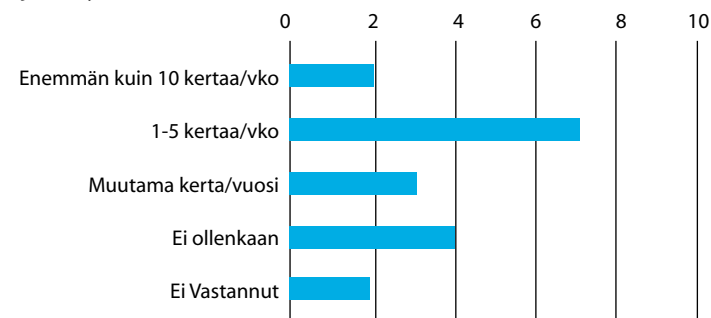
4.2 Maahanmuuttajien liikunnasta vastaava henkilö

Kuudessa (6) kunnassa (Helsinki, Turku, Vaasa, Pori, Joensuu, Jyväskylä) liikuntatoimessa on nimetty henkilö, joka vastaa maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen liikunnasta. Näissä kunnissa järjestetään myös keskimääräistä useammin ja monipuolisemmin liikuntaa kyseessä oleville ryhmille.

4.3 Maahanmuuttajien liikuntatoiminta kunnissa

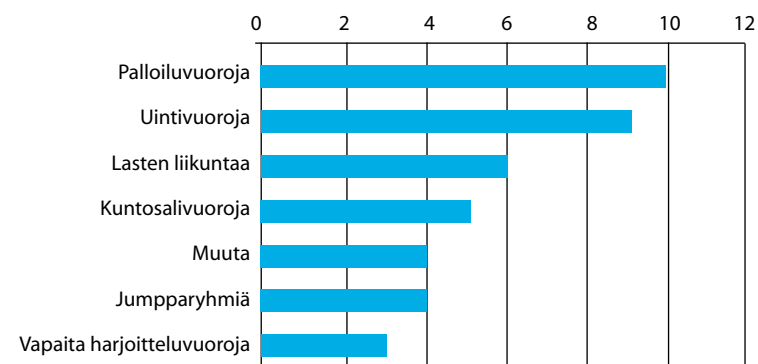
Vastanneista järjestöistä 7 (40 %) järjestää 1-5 kertaa viikossa liikuntaa kyseessä oleville ryhmille. Ainoastaan kaksi (Helsinki ja Turku) järjestävät liikuntaa enemmän kuin 10 kertaa viikossa. Neljä kuntaa ei järjestä maahanmuuttajille ollenkaan liikuntaa.

Järjestettyä liikuntatoimintaa

Palloiluvuorot ovat suosituin liikuntamuoto (10 kuntaa), jota kunta tarjoaa maahanmuuttajille ja etnisille vähemmistöille. Tämän jälkeen tulevat uintivuorot (9 kuntaa) ja lasten liikunta (6 kuntaa). Muita kuin kyselyssä mainittuja liikuntamuotoja olivat luontoliikunta, erilaiset liikuntakurssit ja lajikokeilut, vesijumppa sekä lasten iltapäivätoiminta.

Liikuntatoiminnan muoto

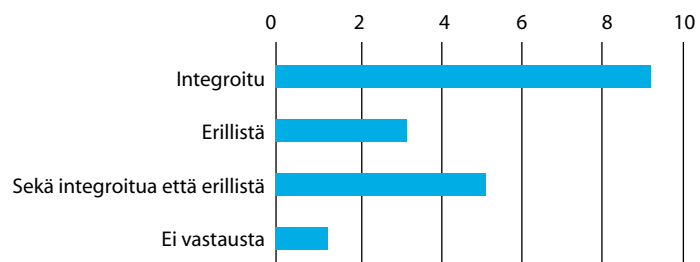

4.4 Liikuntatoiminnan integraatio

Suurin osa kuntien järjestämästä maahanmuuttajien liikuntatoiminnasta on integroitu pääväestön liikuntaan (9 kuntaa). Kolme kuntaa järjestää erillistä toimintaa maahanmuuttajille ja viisi kuntaa sekä integroitua että erillistä toimintaa.

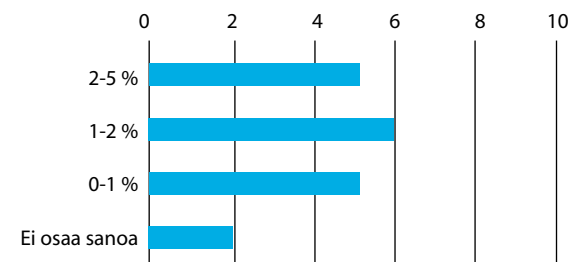
Integroitu toiminta palvelee paremmin kotoutumisen onnistumista sekä suvaitsevaisuuden kehittymistä.

Onko toiminta integroitu pääväestön liikuntaan?

Kuntien arviot maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen osuudesta liikuntapalveluihin osallistuvien määrästä vaihteli 0 prosentista 5 prosenttiin. Yleisin osuus oli 1-2 % (6 kuntaa). Määrää on melko mahdollon arvioida, koska liikkujien etnisiin taustoihin perustuvat rekisterit eivät ole sallittuja. Oulussa, Mikkelissä, Porvoossa, Lappeenrannassa ja Lahdessa arvioitiin suurimmat maahanmuuttajaosuudet.

Maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen osuus liikuntapalveluihin osallistuvien määrästä

4.5 Toiminta-avustukset

Vastanneista kunnista kahdeksan (8) myöntää toiminta-avustusta kyseessä olevien ryhmien liikuntatoimintaan. Mainitut toiminta-avustukset:

- Kohdeavustusta toiminnan järjestämiseen (Mikkeli)
- Rekisteröidyt yhdistykset voivat hakea perus-, ohjaus- ja koulutusavustusta samoin perustein kuin muut yhdistykset (Porvoo)
- Toiminta- ja tapahtuma-avustuksia samoin perustein, kuin muillekin ryhmille ja/tai yhdistyksille. (Vaasa)
- Avustuksia myönnettäessä ei kysytä onko kyseessä maahanmuuttajaryhmä vai ei, avustuksia myönnetään kotkalaisille urheiluseuroille (Kotka)
- Toiminta- ja vuokra-avustuksia sekä maksuton käyttöoikeus samalla tavalla kuin liikuntaseuroille, vammais- ja eläkejärjestöille. (Helsinki)
- Palloja ja asuja (Joensuu)
- Maahanmuuttajayhdistyksille on varattu erikseen avustusbudjettiin rahaa. Raha jaetaan toiminta-avustuksena säännöllisen liikuntatoiminnan järjestämisestä. (Turku)
- Maahanmuuttajien kahdelle omalle urheiluseuralle toiminta-avustuksia ja projektiavustuksia (Jyväskylä)
- Avustukset kaikkien liikuntayhdistysten haettavana (Hyvinkää)

- Kunta myöntää avustuksia kulttuuriavustuksista maahanmuuttajajärjestöille. Liikuntaa voi olla mukana järjestön toiminnassa. (Tampere)

4.6 Salivuorojen myöntäminen

Kaikki kunnat myöntävät salivuoroja maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen liikuntatoimintaan. Periaate on lähes kaikissa kunnissa sama kuin pääväestöllä.

4.7 Maahanmuuttajien liikuntatoiminta kunnan talousarviossa

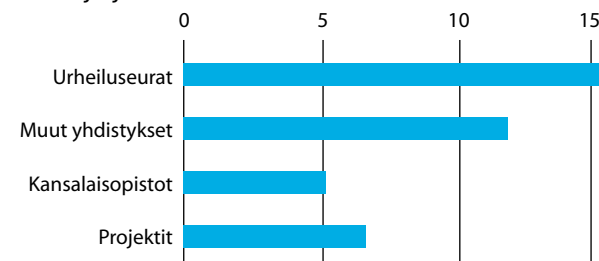
Kyselyssä Turku oli ainoa kunta, joka mainitsi erillisestä osuudesta maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen liikuntatoimintaan kunnan talousarviossa. Yhdeksän (9) kuntaa vastasi, ettei ole erillistä osuutta ja kahdeksan (8) jätti vastaamatta kysymykseen.

4.8 Muut maahanmuuttajien liikuntaa toteuttavat tahot

Vastanneista kunnista 16:ssa urheiluseurat järjestävät maahanmuuttajille ja etnisille vähemmistöille liikuntatoimintaa. Myös monessa kunnassa (12) erilaiset yhdistykset järjestävät liikuntatoimintaa kyseessä oleville ryhmille.

”Oulussa on tehty monihallinnollisena yhteistyönä ns. maahanmuuttajien kotouttamishanke, jossa eri hallintokunnat sitoutuvat erilaisilla toimenpiteillä edistämään maahanmuuttajien kotoutumista. Mukana on myös eri järjestöjen (mm. SPR) edustus”

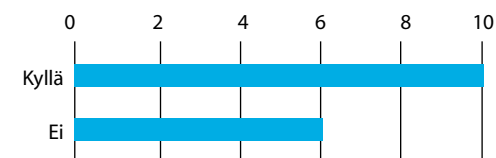
Muut mamu-liikuntaa järjestävät tahot

4.9 Nuorisotoimen liikuntatoiminta maahanmuuttajille

Suurimmassa osassa vastanneista kunnista (10) nuorisotoimi järjestää liikuntatoimintaa, johon maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt voivat ottaa osaa. Kuudessa kunnassa nuorisotoimi ei järjestä liikuntatoimintaa ryhmille, ja kaksi kuntaa jätti vastaamatta kysymykseen.

Järjestääkö kunnan nuorisotoimi mamu-liikuntaa

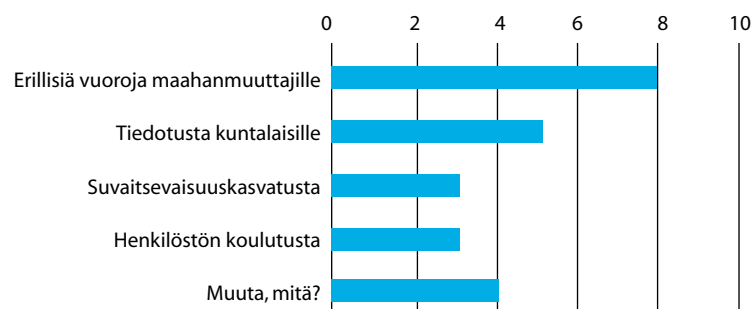
4.10 Toimintatavat toiminnan kehittämiseksi

Kuntien liikuntatoimet ovat käyttäneet erilaisia toimintatapoja maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen liikunnan kehittämiseksi. Suosituin tapa kyselyn mukaan on myöntää erillisiä vuoroja maahanmuuttajille (8 kuntaa). Viisi kuntaa on tiedottanut kuntalaisia erilaisista liikuntaryhmistä. Muita kuin kyselyssä mainittuja tapoja olivat tiedotustilaisuudet maahanmuuttajille sekä erilaiset projektit.

Esimerkkinä Turun toimintatapoja:

- Maahanmuuttoyhdistysten toiminta-avustus
- Liikunnan sisällyttäminen kotouttamistoimintaan mm. kaikille alle kolme vuotta Suomessa olleille maahanmuuttajille, jotka osallistuvat kotouttamistoimintaan, on maahanmuuttajille tarkoitettu liikunta ilmaista
- Maahanmuuttajayhdistysten toimijoiden koulutusta liikunnan järjestämiseen
- Yhteistyö muiden hallintokuntien ja toimijoiden kanssa, jotta maahanmuuttajat saavuttavat tiedon liikuntamahdollisuuksista ja liikunnan vaikutuksista
- Liikuntapalveluiden esitteiden ja tiedotteiden käännettäminen suurimmille kieliryhmille

Toimintatavat maahanmuuttajien liikunnan kehittämiseksi

4.11 Tukitarpeet

- Liikuntatoimet kirjasiivat toiveita, joita tarvitsivat maahanmuuttajien liikuntatoiminnan kehittämiseksi. Yleistä koulutusta sekä resursseja toivottiin eniten.
- Koulutusta ja henkilöresursseja
- Asiakkaiden rekrytointiapua

- Lisää tiedotuskanavia
- Määrärahaa toiminnan organisoimiseksi
- En osaa vielä tarkasti sanoa, koska toiminta on vasta alkamassa. Todennäköisesti tarvitsisimme apua ohjaajien koulutukseen, jotta maahanmuuttajien erityispiirteet pystytään paremmin huomioimaan.
- Monen vuoden kokemus on opettanut paljon
- Liikuntatoiminnasta vastaavan henkilön
- Koulutuspaketti maahanmuuttajayhdistysten liikuntavastaaville
- Tiedottamista, heitä olisi haettava henkilökohtaisesti kotoa! Joukossa on myös lukutaidottomia, joten tiedotteet eivät tavoita
- Tietoa maahanmuuttajien kulttuurista ja heidän tavoistaan, heille mieluisista kuntamuodoista ja -tavoista, muiden liikuntaa järjestävien tahojen kokemuksista.

4.12 Kunnan haasteet

Kuntien liikuntatoimilla on erilaisia haasteita järjestettäessä maahanmuuttajille ja etnisille vähemmistöille liikuntatoimintaa. Suurimmaksi haasteeksi nousivat kulttuurierot sekä tyttöjen ja naisten saaminen mukaan liikuntatoimintaan. Myös erilaiset tiedottamiseen liittyvät asiat koettiin haastaviksi.

- Ryhmät ovat niin pienet, ettei järkevää toimintaa saada aikaiseksi. Tiedon levittäminen asettaa haasteita. (Porvoo)
- Maahanmuuttajatyttöjen mahdollisuuksia osallistua toimintaan pyritään tukemaan (Vaasa)
- Maahanmuuttajien epätietoisuus mistä hakea harjoitusvuoroja ja miten, kun se on joskus paikkakuntalaisillekin vaikeaa. Maahanmuuttajien tottumattomuus suomalaiseen käytäntöön, jossa seurat järjestävät toiminnan, ja kunta luo olosuhteet (Kotka)

- Kaupungillamme ei ole ollut paljoakaan omaa ohjattua liikuntaa vaan kaikki on tapahtunut seurojen toimesta. Tällä hetkellä yritetään lisätä kunnan omaa toimintaa, jolloin yleensäkin erityisryhmät pystytään ottamaan paremmin huomioon. (Hämeenlinna)

- Mukaan saamisen vaikeus. Helpot liikuntalajit, motivoiminen. Tavoitteena aina integroituminen valtaväestön liikuntatoimintaan. Itä-Helsingin liikuntaseuroihin integroituminen jo hyvässä vauhdissa. Kunnan tulee etsiä ns. "kultainen keskitie" ja tarjota joitakin omia liikuntaryhmiä esim. musliminiaisille ja vanhukille. (Helsinki)

- Suuret kulttuurierot ja uskonnolliset näkemykset (esim. uinnin ja vesiliikunnan osalta tulevat näkyviin) (Oulu)

- Toimintakulttuurin yhteensovittaminen (Rovaniemi)
- Maahanmuuttajien keskinäiset erimielisyydet (Joensuu)
- Maahanmuuttajanaisten liikunnan järjestäminen. Oikeiden markkinoitkeinojen löytäminen. (Turku)
- Uskonnon mukanaan tuomat ongelmat, mm. muslimien tietyt pukeutumis- ja sukupuolierot, kieliongelmat, puuttuu liikuntakulttuuri kokonaan, tiedon puute liikunnan merkityksestä terveydelle, vähävaraisuus (Jyväskylä)
- Järjestämme liikunnallista iltapäivätoimintaa kouluilla, joissa on paljon maahanmuuttajien lapsia eli näitä lapsia ja nuoria myös saadaan mukaan toimintaan. Kulttuurierot luovat haasteita ohjaustoiminnalle, liikuntaväki tarvitsisi koulutusta etnisten vähemmistöjen kulttuurista. Esim. miten käsitellään nuoria poikia, jotka eivät tahdo totella naispuolisen ohjaajan ohjeita, aina ei ole mahdollista tarjota miesohjaajaa. (Hyvinkää)

5 Maahanmuuttotyön koordinaattoreiden puhelinhaastattelutulokset

Puhelinhaastattelut saatiin 19 kunnasta. Oulun maahanmuuttajatyön koordinaattori oli lomalla kyseisen tutkimusajan.

5.1 Liikunnan huomioiminen kotoutumistoiminnassa

Vastaukset jakaantuivat kolmeen osaan: noin kolmasosa kunnista on maininnut liikunnan yhtenä kotoutumisvälineenä kotoutumisohjelmassa. Seitsemän (7) kuntaa vastasi, ettei mainintaa ole kotoutumisohjelmassa, mutta suurin osa näistä ottaa käytännötyössä liikunnan mukaan kotoutumiseen. Seitsemän (7) kuntaa vastasi puolestaan, että liikunta on heikosti mukana kotoutumisohjelmassa ja – toiminnassa. Monet kunnat ovat juuri uusimassa kotoutumisohjelmiaan ja pitivät liikuntaa erittäin hyvänä tapana edistää suvaitsevaisuutta ja kotoutumista. Monet sanoivat, että päivitettyyn kotoutumisohjelmaan tullaan lisäämään liikunta yhdeksi kotoutumisvälineeksi.

Toimintatapoja, miten kotoutumistoiminnassa huomioidaan liikunta, olivat mm. ohjaaminen aikaisempiin liikuntaharrastuksiin ja rahallinen tukeminen lasten harrastusmaksuissa tai esim. maahanmuuttajajoukkueen turnausosallistumismaksussa.

5.2 Kuntien omat maahanmuuttajien liikuntajärjestöt

Seitsemässä (7) kunnassa toimii ainakin yksi maahanmuuttajien oma järjestö, joka toteuttaa liikuntaa. Kahdeksassa (8) vastaavasti ei toimi maahanmuuttajien omia liikuntajärjestöjä. Satunnaista toimintaa on kolmessa (3) kunnassa. Yhdellä haastateltavista ei ollut tietoa asiasta. Monessa vastauksessa selvisi, että seurat ottavat aktiivisesti vastaan maahanmuuttajia. Varsinkin jalkapalloseurat mainittiin monta kertaa.

Toisaalta joissain kunnissa seurat suhtautuvat hiukan epäluuloisesti maahanmuuttajiin, eivätkä halua heitä mukaan, elleivät ole pelillisesti vahvistuksia joukkueelle. Muutamassa vastauksessa ilmeni maahanmuuttajien passiivisuus organisoida omaa toimintaa ja omia järjestöjä.

5.3 Yhteistyö liikuntatoimen kanssa

Ainoastaan kolmessa (3) kunnassa liikuntatoimi osallistuu maahanmuuttotyön suunnitteluun. Seitsemässä (7) kunnassa liikuntatoimi osallistuu jonkin verran suunnitteluun ja muutamassa kunnassa yhteistyö on viriämässä. Seitsemän (7) kuntaa vastasi, ettei liikuntatoimi ole mukana suunnittelutyössä. Vaikka yhteistyö on vähäistä, moni koordinaattori pitää tulevaisuutta lupaavana. Asenteet ja yhteistyö ovat vahvistuneet viime vuosina. Joissain kunnissa töitä on vielä tehtävä liikuntatoimen asenteiden kanssa, sillä koordinaattoreiden mukaan liikuntatoimeaa ei tunnu kiinnostavan maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt.

Yhteistyö maahanmuuttotyön ja liikuntatoimen välillä on ollut mm. yhteisiä projekteja, uimahallivuorojen hankkimista musliminaisille sekä liikuntatoimi on viestinyt maahanmuuttajille maahanmuuttotyön toimiston kautta.

5.4 Maahanmuuttajien liikuntatoiminta

Suurin osa koordinaattoreista oli sitä mieltä, ettei kunta järjestä erillistä liikuntatoimintaa maahanmuuttajille paljoakaan, mutta seurojen toiminta ja kunnan liikuntapalvelut ovat kaikille avoimia.

5.5 Kuntien haasteet maahanmuuttotyössä

Suurimmaksi haasteeksi nousi työllistäminen ja kielitaito. Tämän jälkeen tulevat koulutusmahdollisuudet. Joissain kunnissa on resurssipulaa, eikä pystytä tarjoamaan sellaisia palveluja kuin haluttaisiin. Pienimmissä kunnissa (mm. Rovaniemi ja Joensuu) oltiin huolissaan siitä, että kunta on läpikulkupaikka. Toivottaisiin, että maahanmuuttajat jäisivät seudulle, eivätkä hakeutuisi pääkaupunkiseudulle. Myös tässä osiossa nousi esille maahanmuuttajien aktiivisuuden herättäminen. Erityisen huolissaan kunnat ovat nuorisosta ja vanhuksista, jotka eivät kuulu työvoimapalveluiden piiriin.

5.6 Hyvät toimintamallit

- Sosiaalitoimeen palkattiin maahanmuuttaja kesätyöntekijäksi (Järvenpää)
- 150 euron opintoseteli suomen kurssille ja harrastuksiin (Tampere)
- Mamujen ohjaukseen liittyviä toimintamalleja sekä täsmäkoulutusta (Turku)
- Tiivis yhteistyö 3. sektorin ja nuorisotoimen kanssa, kesäkerhotoiminta (Rovaniemi)
- Omat uimahallivuorot (Porvoo)
- 3-vuotinen koulutus luku- ja kirjoitustaidottomille nuorille aikuisille, järjestökatu, mamu-järjestöt täydentävät kunnan palveluita (Espoo)
- Infopankki, "liikuntaa halvalla" sekä liikunnan yhdistäminen kielen opiskeluun, aktiivinen työväenopisto, sosiaaliviraston päivähoido (Helsinki)
- Seurakunnan ja kaupungin yhteistyö, kansainvälisten naisten kerho kotiäideille, lapsille läksyjenlukukerho (Hyvinkää)
- Join in – verkosto (Hämeenlinna)
- Opetustoimen ja sosiaalitoimen yhteistyötä kehitetään (Jyväskylä)
- Poliittinen keskustelu maahanmuuttajien asioista ja suvaitsevaisuudesta, avoin ja julkinen ilmapiiri (Kotka)
- Henkilökohtainen kontakti maahanmuuttajiin (Kuopio)
- Latu maahanmuuttajille – projekti (verkostoitumis- ja koulutusmalleja), kaikkien maahanmuuttajien huomioiminen työssä (ei ainoastaan paluumuuttajat ja pakolaiset) (Lahti)
- Valmentajakurssi, luentosarjat maahanmuuttajille, tulkkaustoiminta (Lappeenranta)
- Punaisen Ristin kautta vapaaehtoistyöntekijöitä (Mikkeli)

- Työnhakuprojekti eri vaiheissa oleville ryhmille (Vaasa)
- Lukemis- ja kirjoitusmateriaalia, johon on sisällytetty liikunta (Vantaa)

5.7 Toiveita SLU:lle?

Kaikille koordinaattoreille SLU:n toiminta ei ollut kovin selvä, joten joidenkin oli hankala hahmotella toiveita.

Viisi koordinaattoria piti olennaisena kouluttaa kuntien liikuntatoimia suvaitsevaisempaan toimintaan ja ottamaan liikuntatarjonnassaan myös maahanmuuttajat huomioon. Yhteistyötä liikuntatoimen ja muiden sektoreiden kanssa tulisi tiivistää ja siihen toivottiin työkaluja. Suvaitsevaisuutta tulisi edistää myös mm. liittovaltuustossa. Kohderyhmistä kotiäidit ja iäkkäät nousivat suurimmaksi kehittämiskohteeksi (4 mainintaa). Muita mainintoja olivat ohjaajakoulutuksen kehittäminen maahanmuuttajille, seutukuntaseminaarit sekä työkaluja tiedon ja hyvien toimintatapojen jakamiseen kuntien kesken.

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Vaikka maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt ovat näkyvä osa suomalaista nykypäivää, niin liikuntakulttuuri on vasta heräämässä tarjoamaan palveluja uudelle kohderyhmälle. Ainoastaan kuudessa kunnassa on nimetty henkilö, joka on vastuussa maahanmuuttajien liikunnasta. Näissä kunnissa on myös huomioitu maahanmuuttajien liikuntatoiminta keskimääräistä paremmin. Suositeltavaa olisi, että suurimmissa kunnissa nimettäisiin vastuuhenkilö, vaikka työ ei olisikaan kokopäiväistä.

Maahanmuuttajille tarjottua liikuntaa voisi hyvinkin lisätä, mutta toisaalta olisi hyvä luoda kunnan liikuntatoimintaan suvaitsevainen ilmapiiri, jossa kaikki toiminta olisi automaattisesti avointa kaikille. Varsinkin maahanmuuttajakotiäitien ja -vanhusten huomioiminen olisi suotavaa kuntien liikuntaryhmissä.

Kuntien maahanmuuttotyön koordinaattorit suhtautuvat pääosin erittäin myönteisesti liikuntaan maahanmuuttajien kotouttamiskeinona ja liikuntatoimeen yhtenä tärkeänä yhteistyökumppanina. Kaikille koordinaattoreille ei ole täysin selvää, miten kunnassa järjestetään liikuntaa maahanmuuttajille ja osittain liikuntaan suhtauduttiin hiukan toissijaisena toimintana. Onkin täysin luonnollista, että maahanmuuttajien työllistämistä ja suomenkielen taitoa pidetään olennaisempina kehitysalueina.

Toimintaehdotukset

- kuntien liikuntatoimen johtajien kautta suvaitsevaisuussanomaa tulisi viedä vielä syvemmälle ja käytännöntasoon liikuntatoimessa
- kuntiin olisi hyvä saada maahanmuuttajaliikunnasta vastaava henkilö
- liikuntatoimiin olisi hyvä laatia jonkinlainen koulutuspaketti (kt. valmis materiaali: http://www.yhdenvertaisuus.fi/suomi/koulutuksen_jarjestajalle/koulutusmateriaalit/) Koulutusmateriaali voisi sisältää mm:
- ohjaajakoulutusmateriaalia mamuille

- viestintäkeinoja mamuille
- vinkkejä, miten saada mamut liikkeelle
- liikuntatoimen ja sosiaalitoimen yhteistyötä olisi hyvä tiivistää
- SLU mukaan seuraaville mamu-koordinaattoreiden päiville huhtikuussa 2007/lisätietoja esim. Anu Riila/Helsingin kaupunki
- kyselyn tulosten levittäminen liikuntatoimiin sekä mamu-virastoihin
- Maahanmuuttajien Infopankin liikuntapalvelujärjestelmää voisi kehittää ja käyttää aktiiviseen viestintään eri tapahtumista ym. (<http://www.infopankki.fi/>)

Lähteet

Jasinskaja-Lahti, I; Liebkind, K; Vesala, T. Rasisimi ja syrjintä Suomessa.

Maahanmuuttajien kokemuksia.

Myrén, K. Kohtaamisia liikunnan kentällä.

Liikunnan suvaitsevaisuushankkeiden arviointi 1996-2002.

Myrén, K. Pois paitsiosta.

Maahanmuuttajien liikuntaharrastukset ja vapaa-ajanvietto Suomessa.

Pohjanpää, K; Paananen, S; Nieminen, M. Maahanmuuttajien elinolot.

Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002.

Monikulttuurisen liikunnan toimintaohjelma 2005-2010/SLU

www.kunnat.fi

www.uvi.fi (Ulkomaanvirasto)

www.stakes.fi (Tilastokeskus)

http://www.yhdenvertaisuus.fi/suomi/koulutuksen_jarjestajalle/koulutusmateriaalit/

<http://www.infopankki.fi/>